

1 כלומר: כשם שהכפל דתיבת "בניך" ("ורב שלום בניך", במקום "ורב שלומם") בא ללמדנו שהמדובר
 2 אודות סוג נוסף של "בניך" שנקראים "בוניך" ("תלמידי חכמים" ש"מרבים שלום"), כך גם הכפל דתיבת
 3 "עולם" ("הליכות עולם לו", במקום "הליכותיו") בא ללמדנו אודות עולם נוסף: בהתחלת הפסוק ("שחו
 4 גבעות עולם") מדובר אודות עולם הזה, ובסיום הפסוק ("הליכות עולם לו") מדובר אודות עולם הבא,
 5 והיינו, שהפסוק בא ללמדנו ש"כל השונה הלכות" - "אל תיקרי הליכות אלא הלכות" - "מובטח לו
 6 שהוא בן עולם הבא".

7 אך צריך להבין: מדוע במאמר "כל השונה הלכות כו'" לא הובא הפסוק בשלימותו, "שחו גבעות
 8 עולם הליכות עולם לו" (כדי לבאר את ההכרח לדרשה "אל תיקרי כו'"), כמו במאמר רבי אלעזר אמר
 9 רבי חנינא, שהובא הפסוק בשלימותו, "וכל בניך לימודי ה' רוב שלום בניך"?

10 וההסברה בזה - על-דרך האמור לעיל בנוגע למאמר ד"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם" שבמסכת
 11 תמיד שנאמר על-ידי רבי אלעזר בן עזריה שהיה תנא ולא אמורא:

12 במאמר "כל השונה הלכות כו'" בסיום מסכת נדה, נאמר "תנא דבי אליהו", וכיון שאין זה מאמר
 13 של אמורא, לכן יכול לומר בקיצור לשון ("שנאמר הליכות עולם לו", מבלי לפרש חציו הראשון של
 14 הפסוק), ולסמוך על כך שהלומדים יבינו מעצמם שיש הכרח בכתוב לדרוש "אל תקרי הליכות אלא
 15 הלכות".

16 ת. אך עדיין צריך להבין:

17 ידוע הכלל⁵⁷ בנוגע לדרשה ד"אל תקרי כו' אלא כו'", שאין זה שולל את הפירוש הפשוט, אלא מוסיף
 18 עוד פירוש.

19 ועל-פי-זה נתבאר בדרשה על הפסוק "וכל בניך לימודי ה' רוב שלום בניך", "אל תקרי בניך אלא
 20 בוניך" - שמדובר אודות אותו אדם שנקרא גם בשם "בניך" וגם בשם "בוניך".

21 ולכאורה אינו מובן: איך יתאים כלל זה בדרשה על הפסוק "שחו גבעות עולם הליכות עולם לו" -
 22 בה בשעה שמדובר אודות עולמות שונים: עולם הזה ועולם הבא! ?

23 ט. ויש לבאר תחילה את הפירוש ד"עולם הבא":

24 בלשון "עולם הבא" שהובא בדברי חז"ל - יש ב' פירושים: גן-עדן (עולם השכר) או עולם התחיה.

25 ולהעיר גם מהמבואר ב'לקוטי תורה'⁵⁸ בפירוש מאמר רז"ל⁵⁹ "העולם הבא אין בו לא אכילה ולא
 26 שתיה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה", ש"לפי דעת הרמב"ם ז"ל
 27 (בהלכות תשובה⁶⁰) קאי על עולם הנשמות (גן-עדן), והרמב"ן ז"ל⁶¹ השיב עליו, שאם כדבריו כן הוא,
 28 אם כן מה חידוש השמיענו הגמרא, וכי שייך לנפש בלי גוף אכילה כו', אלא מסיק שקאי על זמן תחיית
 29 המתים, שיהיה האדם בגוף, ואף-על-פי-כן אין לו לא אכילה כו'". וההכרעה היא כדעת הרמב"ן, כפי
 30 שמביא ה'צמח-צדק' ב'דרך מצוותיך'⁶².

31 אמנם, בוודאי שגם הרמב"ם סביר-אליה שיש מקומות בש"ס שבהם נאמר הלשון "עולם הבא" על
 32 עולם התחיה.

33 ולכל לראש - בפרק 'חלק' (ששם מביא הרמב"ם את י"ג העיקרים, שאחד מהם הוא תחיית המתים),
 34 שהתחלתו "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא"⁶³, וממשיך: "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא, האומר
 35 אין תחיית המתים מן התורה", ובגמרא שם⁶³: "וכל כך למה, תנא, הוא כפר בתחיית המתים, לפיכך לא

(61) בשער הגמול בסופו (בהוצאת שאוועל - ע' שט).
 (62) מצות ציצית (יד, ב).
 (63) סנהדרין צ, א.

(57) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 24 הערה 27.
 (58) צו טו, ג.
 (59) ברכות יז, א.
 (60) פ"ח ה"ב. וראה גם פיהמ"ש לסנהדרין פ' חלק.